

reauets virke, der er de vægtigste (bortset fra et ret ligegyldigt kapitel heri om kongehuset og »Information«) og bringer mest nyt. Det var netop opbygningen af kontaktnettet, der gav »Information« mulighed for den omfattende og pålidelige nyhedsformidling, ledelsen hele tiden fastholdt som hensigten, mens den øvrige opinionsdannende virksomhed blev overladt til de illegale blade. I bogen kan man godt savne en systematisk redegørelse for indholdet i »Information« for dermed at karakterisere redaktionsprincipperne, evt. også efterspore tendenser i nyhedsudvælgelsen. Det havde formentlig også været lønsomt at undersøge »Information«s udnyttelse af politiets og udenrigsministeriets interne »meddelelsesblade« for at klarlægge, hvor meget der var en egen journalistisk indsats, og hvor meget der blot var en formidling af dette »officielle« stof. Uanset disse uindfrie ønsker er bogen dog et vigtigt bidrag til besættelsestidens historie.

Vagn Dybdahl

Kristian Hald: Personnavne i Danmark. I. Oldtiden. (Dansk Historisk Fællesforening, 1971). 123 s.

I dette nye skud på Fællesforeningens fortjenstfulde stamme af håndbøger behandler Kristian Hald personnavngivningen i Danmark indtil vikingetidens afslutning. Han stiller en fortsættelse i udsigt i form af selvstændige bind om middelalderens navneskik og om nyere tids navne. Først gives en oversigt over kilderne, det er først og fremmest runeindskrifter og stednavne på -lev, -by og -torp. Engelske og normanniske kilder har meget at give til belysning af vikingetidens navne. Dernæst omtales for-

skellige navngivningsprincipper, variationsprincippet, alliteration og opkaldelse; kendskab hertil kan være en afgørende hjælp ved arbejde med genealogiske problemer. Hovedparten af bogen udgøres af redegørelsen for selve navnestoffet, opdelt efter filologiske kriterier. Her er særlig lagt vægt på navnene med Thor, der er typisk nordiske, og på kortformerne. Herpå følger et par mindre kapitler om navnenes geografiske udbredelse, særlig manglen på Thor-navne i Sønderjylland er påfaldende, og om ændringer i navneforrådet. Til slut personnavne- og stednavneregistre.

Historikere, der vil anvende dette kildemateriale, får i denne bog fortrinlig vejledning i mange problemer; Kristian Hald er som venteligt suveræn i filologiske spørgsmål, men har også et fint blik for navnestoffets anvendelse i historiske problemstillinger. Enkelte spørgsmål fristes man dog til at stille. Skulle det således ikke gælde Thor-navnene, at de ligesom de toleddede navne repræsenterer tidens overklasse? Vi kender dem fra runeindskrifter og fra stednavne, og her træffer vi dog næppe befolkningens brede lag? Man kunne også ønske sig, at filologerne ville ophøre med at bruge periodebetegnelsen »folkevandringstiden«. Den anvendes ikke af arkæologerne, meget lidt af historikerne om dansk historie, og i vekslende betydning af filologerne selv.

Niels Lund

Thelma Jexlev, Peter Riismøller og Mogens Schlüter: Dansk glas i renæssancetid 1550-1650. (Nyt Nordisk Forlag, 1970). 189 s.

Dansk Glas 1825-1925 (1963) har nu fået sit nødvendige supplement i

den ovennævnte bog om det ældste danske glas, og Peter Riismøller og Mogens Schlüter optræder som forfattere begge steder. Det er et hidtil næsten uopdyrket område, der forelægges, da der næsten ikke er foretaget undersøgelser på dette felt, men den nye bog viser, at arbejdet med større ret kunne hedde jysk glas, da alle glasværker undtagen et lå i Jylland, og det københavnske kender man ikke meget til. Det arbejdede i det 17. århundredes sidste halvdel og falder derfor uden for den begrænsning, titlen angiver, og derefter opførte forsøgene på at fremstille glas herhjemme indtil forrige århundrede.

De tre forskere har forsøgt at kortlægge et terra incognita, så skildringen må med nødvendighed blive ufuldstændig, og mange afsnit rejser ubesvarede spørgsmål, uden at det kan bebrejdes forfatterne, da det netop er deres fortjeneste, at der nu kan arbejdes videre på det fundament, de har lagt, og det ville være for stor en selvfornægtelse, at de skulle fortie, hvor meget de har nået.

Vanskelighederne ved studiet af gamle glas er iøjnefaldende for enhver. Der er næsten kun bevaret stumper og skår eller mislykkede produkter, hvoraf der ikke lader sig slutte noget sikkert om formerne, og det er undertiden svært eller umuligt at afgøre, om man har at gøre med en hjemlig tilvirkning eller fremmed indførsel. Det gør ikke bogen ringere, at forfatterne udtaler sig med varsomhed, og alle, der vil studere denne mærkelige periode, kommer ikke uden om deres skildring af de kejtede forsøg på at gøre Jylland til et industriland. Særligt bør det fremhæves, at bogen med rette bygger både på de arkæologiske og litterære kilder. Det er sjældent, det sker, skønt det skulle synes selvfølgelig, at alt ma-

teriale udnyttes uanset dets art. Forfatterne har rejst sig selv og emnet et smukt minde.

Helge Søgaard

Vagn Skovgaard-Petersen, Palle Lauring, Torben Gregersen, Per Krarup: *Skolebøger i 200 år. (Gyldendal 1970) 245 s.*

Denne bog er udsendt af forlagets lærebogsafdeling, der også skulle være med til at fejre 200 års jubilæet sidste år. De fire forfattere har delt opgaverne mellem sig, således at Skovgaard-Petersen kort præsenterer skolebogen som kulturhistorisk kilde, Lauring skriver om de ældste bøger frem til 1900, Gregersen om folkeskolebøger fra 20. århundrede og Krarup endelig om latinske bøger. Det er blevet en virkelig fornøjelig bog. Forfatterne er gået til opgaverne i al uhøjtidelighed, og kun i Gregersens afsnit er der momentvis lidt stilfærdig saglighed – hvilket kun skyldes, at han mere end de andre har behandlet reformideer, skoleplaner, love osv. Det er der kommet meget godt ud af; men det falder ligesom lidt ved siden af al den anden veloplagte morskab. Nu er det naturligvis ikke morskab alt sammen, eller rettere det var det ikke i gamle dage eller i ens egen skoletid, som mange af de grelleste eksempler fint holdt stand i: »Faderen og sønnen elskede den samme kvinde«, lærtes hos Mikkelsen. Det var vel godt nok, især da »to kvinder er værre end én«. At samme Mikkelsen, efter hvis system generationer i snart 100 år har lært latin, måske har haft pædagogiske vanskeligheder, derom vidner sætningen: »Slette drenge bør afskrækkes fra at skade« – og især den efterfølgende: »Gid drengene altid adlød lærerne«. Bortset fra et sådant privat